

Thrill *Per* *Even* *Ole A.*
KITTANG SCHAANING STORMOEN SIMENSEN

ALLIERT med MØRKET

av Frederick Knott

Damen i sort : av Stephen
209123009
DEP

NB!

- Nå er det lurt å spare i fond
- Stikk innom SpareBank 1 SR-Bank
- Plasser penger i et ODIN-fond

ODIN

www.sr-bank.no

Stikk innom SpareBank 1 SR-Bank så får du informasjon om betingelser og muligheter du har til å realisere dine drømmer – litt raskere.

Kjøp ODIN-fond av noen som kjenner deg

SpareBank 1 SR-Bank

bank • fond • forsikring • eiendomsmegling

VELKOMMEN

Vi er klare til å starte en ny tradisjon ved Rogaland Teater: PÅSKEKRIM.! Påskekrim er et særnorsk fenomen, og vi har lyst til å utnytte "krimmens" potensiale på scenen, der den en gang var langt hyppigere å se enn i dag. Man kan spørre seg hvorfor kriminallitteratur er det som selger mest i en verden der man skulle tro folk hadde spenning nok fra før; saken er at vi vil ha spenning, men vi vil at orden skal gjenopprettes i kaoset, noe vi ikke alltid opplever i livet rundt oss.

Vi gir dere herved et forløp, et motiv, ledetråder, tvil, mistenksomhet og "bad guys and good guys". Dette skulle være nok til at dere får en spennende kveld i teatret.

God fornøyelse!

ALLIERT MED MØRKET

Utvalgte notater fra en krim-tid.

10. februar 2001

Om jeg vil iscenesette en påskekrim i Stavanger med premiere rett før påske (når ellers?) 2002?

Krim på teater? Når så jeg det sist, mon tro Teatrene spiller jo ikke krimhistorier nå for tiden. Men det var visst ganske vanlig og veldig populært for svært lenge siden Jo forresten; i Bergen spilte de *Knut Gribb tar Bergenstoget* (eller var det *Bergenstoget røvet i natt*), men det var vel også snart 20 år siden - og dessuten var det en musikal - og på Torshov spilte vi *Forbrytelse og straff* i 1991, men det er jo Dostojevskij! Og hvem er Frederic Knott, forresten? Internett, selvsagt! Nåja, det var ikke særlig informativt. Har skrevet manus til Hitchcock-filmen *Dial M for Murder* og teatermanuset til *Alliert med mørket*, oppført første gang i 1966 og filmet med Audrey Hepburn året etter. Jaha. Jeg leser manus.

16. februar 2001

Krim på teater? Det er jo ikke akkurat mitt spesialfelt, men det kan da umulig være så annerledes enn annet teater. Hvorfor er det forresten så uvanlig med teaterkrim mens krimbøker, krimfilm og TV-serier selger som aldri før? Jo takk, jeg vil gjerne sette i scene påskekrim i Stavanger 06.03.2002.

5. mai 2001

Oslos beste møtelokale i solskinn; utendørskantinen på taket av Det Norske Teatret. Scenografimøte med Helge Hoff Monsen. Kanskje vi kan flytte handlingen fram til i dag? I dag? Med mobiltelefoner og SMS når hele intrigen er avhengig av et signalsystem basert på en telefonkiosk og to persienner? Det må nok bli ca. 1960 med lette assosiasjoner til sort/hvitt og film noir, eller....? Til gjengjeld kan vi kanskje forenkle den relativt store og detaljert beskrevne scenografi? Skal vi se Trappen og døren må vi ha, og safen, soveromsdøren, kjøleskapet, vaskemaskinen, osv., osv. Blomstervasen også, ja. Alt brukes i handlingen. Det må simpelthen være der. Han har visst tenkt på alt, den gode Knott'en.

2. juni 2001

Rollelisten er klar. Barneteatret sørger for å skaffe den unge piken.

18. januar 2002

Leseprøve. Gode skuespillere, scenografien er nesten ferdig. Teatret har full sjekk på det hele. Her er det bare å gå i gang.

29. januar 2002

Plakat- og program møte.

2. februar 2002

Humper oss gjennom det hele på scenen med manus i hånden og uten kryss og b. Intrige og nødvendig informasjon deles behendig ut i dialogen - her må man følge med. Det er ikke MTV eller moderne action-film, akkurat! Er dagens publikum trent til dette, eller blir det for mange verbale detaljer? Kanskje vi kan stryke en del, for eksempel her på side 5, side 8, 10, 13, osv - gjøre historien strammere og mer rett på?

5. februar 2002

Det kunne vi ikke, nei. Han HAR virkelig tenkt, han der F. Knott. Stryker du for mye på side 5, kan du være sikker på at den opplysningen trengte du for å forstå side 21, 53 og 99, osv. Og sceneanvisningene - som vi ofte prøver å løsri-ve oss litt fra - må finleses. Akkurat nå følger jeg meg mer som detektiv enn sceneinstruktør!

15. februar 2002

Tror vi har forstått det meste nå. Forresten interessant at det er så spennende selv om man helt fra starten vet hvem som er bad guys og good girl. Springkniver, etc. er skaffet til veie.

18. februar 2002

Utfordringen nå er å fylle det logiske mønster med levende mennesker. Begynner å likne mer og mer på vanlige teaterprøver, men behovet for nitidig oppfølging av praktiske konsekvenser er merkbart.

22. februar 2002

Har begynt å leke litt med rollefigurene - på tide å jobbe mer med fremdrift og temposkift. Trenger en knivekspert.

26. februar 2002

Spillepause på farsen, vi prøver dobbelt. Får faktisk strøket en del tekst uten at intrigen ryker. Har til og med funnet ut at F. Knott likevel ikke har tenkt på ALT. Der fikk vi deg!

28. februar 2002

Politiet kommer. 2 menn. Dette kunne de. Ikke akkurat hyggelige informasjon, men nå vet vi i hvert fall litt om knivbehandling og stikksteder. Hyggelige karer, forresten.

1. mars 2002

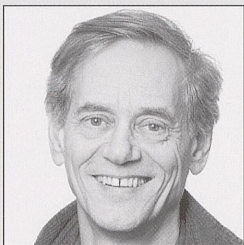
Lyssetting om formiddagen. Godt forberedt og effektivt

gjennomført. Dekorasjonen må patineres. 1. langprøve om kvelden. Første dag med kostyme, lys og hele pakken kan ofte være et helvete, men det gikk forbausende bra. Suffløren har rutinert og elegant begynt å samle opp umulige forsnakkelser og leder oss tilbake til rett tekst. Herfra blir det en vanlig prøveinnspurt, krim eller ikke. Om en uke kommer første prøvepublikum.

2. mars 2002

Deadline for programartikkel om to timer. "Skrive noe om å lage krim på teatret"? Tja, egentlig har det ikke vært særlig annerledes enn å lage en "vanlig" teaterforestilling. Men det er i hvert fall lærerikt, i og med at de logiske krav er så ubønnhørlige. Fortsettelse følger 14. mars (premiere). Og da må vi vel bare erkjenne - Ja, vi er skyldige. God fornøyelse!

Lasse Dehle

Lasse Dehle, instruktør

Lasse Dehle har i tillegg til å ha vært instruktør for rundt 40 teaterforestillinger, en meget allsidig yrkeskarriere bak seg. Han er cand. philol. med hovedfag i historie ved Universitetet i Oslo, har vært journalist, vitenskapelig forskningsassistent, skribent, dramatiker, oversetter og landslagstrener i stup. Han har vært Generalsekretær for Nordisk Ministerråds Teaterkomité, Teatersjef ved Svalegangen Teater i Århus, kunstnerisk leder for Teatret på Torshov, produksjonssjef ved Riksteatret, kunstnerisk rådgiver ved både Nationaltheatret og Trøndelag Teater, samt fast instruktør ved Trøndelag Teater. Dehle ble i 2001 nominert til Reumert-prisen som beste instruktør i Danmark for sin oppsetning av Dickens' Nicholas Nickleby ved Odense Teater. Han arbeider per idag som frilansinstruktør ved forskjellige teatre i Danmark og Norge.

MØRKETS GJERNINGER

Hva er det med kriminalhistorien som virker så tiltrekkende? Vi kan i hvert fall konstatere at hva det enn er, så går det langt tilbake. Beretninger om ond brå død og illgjerninger har fengslet mennesker til alle tider. En skal ikke ha lest mer enn et par sider av Bibelen før det første mordet finner sted. Kineserne skrev ned beretninger om sine mest berømte dommere; blant de islandske sagaer finner du hardkokte thrillere; forbryteres tilståelser ble skrevet ned og solgt som skillingstrykk på galgebakken.

Men kriminalfortellingen slik vi kjenner den - kanskje den mest utbredte genre som finnes, med unntak av den historiske roman - er et produkt av den litterære romantikken, som startet sin blomstring i slutten av det 18. århundre. Romantikerne diktet om naturens og sjelens mysterier, det metafysiske, det gåtefulle og det gruelige. Fra dem fikk vi alle de populære fiksjongsjenrene som vi kjenner i dag. Grøsser, spøkelseshistorie, science fiction, romantikk (i boy meets girl-betydning) og krim og spenning - de er alle grener på det samme tre. Og iblant vikler de seg inn i hverandre: Hvor mange Agatha Christie-bøker ender ikke med at Hercule Poirot eller Miss Marple leker Kirsten Giftekniv? Hvor mange John Dickson Carr-romaner mangler gotiske grøsserelementer? Er Hannibal-bøkene (og -filmene) skrekk eller krim? Og selv om det er en viss forskjell på et morderisk menneske av kjøtt og blod og et hevnjerrig spøkelse, vil historien dreie seg om å avverge en truende fare og forklare hvorfor noe fryktelig er skjedd.

Den moderne kriminalfortellingen oppstod da nordmannen Maurits Hansen og amerikaneren Edgar Allan Poe fant opp historien om forbrytelsen med ukjent gjerningsmann. Ugjerningen ble en gåte som måtte løses av en ny type helt, detektiven. Han nådde sin apoteose allerede i 1890-årene med Sherlock Holmes, men fortsetter å yngle i stadig nye varianter, fra Philip Marlowe til Varg Veum, fra Maigret til Kurt Wallander, fra Miss Marple til Hanne Wilhelmsen.

Jeg vil tippe at syv av ti kriminalhistorier er detektivfortellinger. De starter i det øyeblikket en kriminell handling blir fastslått. Vi, publikum, forventer at hva som skjedde, hvorfor og hvem som gjorde det, vil bli rullet opp i handlingens løp. Men det finnes også mange krimhistorier hvor vi følger en forbrytelse under utførelsen, enten fra offerets eller gjerningspersonens synspunkt. Eller kanskje begge deler - i Hitchcocks *Psycho* skifter synsvinkelen fra offeret, til gjerningsmannen (som vi tror er den virkelige morders hjelper), til etterforskerne. I noen krimhistorier er det vi, publikum, som er den egentlige detektiven.

Kriminalhistorien stiller opp det verst tenkelige og lar det ende godt, eller nesten. Kanskje ikke slik som det gjør i virkeligheten, men slik det burde. Og nå er vi inne på hva som får oss til å oppsøke noe som presumptivt skulde skremme oss vekk. Krim handler ikke om jus, men om følelser, ikke om straff men om rettferdighet. Og den tilfredsstillende ønsket om å få se at det er sammenheng i ting, at tilværelsen ikke er et kaos, men en prosess som går fra årsak til virkning. Den gir tilfredsstillelsen av å se at bitene i puslespillet faller på plass, at den hvite dronningen setter den svarte kongen sjakk matt.

Kriminalhistorien er et spill, la oss være enige om det. Gleden ved å se en krimintrige utfolde seg er beslektet med den man kan føle for sjakk eller fotball: Det finnes en rekke regler som setter rammer rundt spillet, men innenfor denne begrensningen er variasjonsmulighetene uendelige. Vi vet hva vi får, men samtidig vet vi det ikke. Enhver krimforfatter verdt sitt salt er klar over at hans publikum forventer logisk stringens og fair play. Ingen ting er mer irriterende enn å se at byggverket bryter sammen fordi konstruktøren har oversett eller ignorert en detalj.

Slik appellerer kriminalhistorien både til nysgjerrigheten og behovet for ritualer. Men den har nok også en annen funksjon: Den byr på spenning opplevd fra et trygt sted, med en stedfortredende helt eller flere, som opplever ting vi ikke har noe ønske om å bli personlig utsatt for. Vi kan iakttta det hele fra tryggheten i en stol. Den er eventyr for voksne. Nåja, for barn også.

Og vi har, ser det ut til, et umettelig behov for slike slemme eventyr, vi dagens mennesker. Det fallbys krim i mengder, i bokform, i radio, på TV, på kino. Men - ikke i teatret.

Ganske merkelig, egentlig. Selv om krimhistorien er ung, så er den som sagt også gammel og en kan faktisk hevde at den oppstod for mer enn 2500 år siden, nettopp i teatret. *Kong Oedipus* er en detektivfortelling - med etterforskeren som den skyldige. *Orestien* er en thriller om hat og hevn og forfølgelse. Shakespeare skrev om mord så vel som kjærlighet. Flere av Ibsens dramaer, *Samfunnets støtter*, *Rosmersholm*, er thrillere. Og det teaterstykket som har gått lengst i verden - 50 år i år - er som alle vet en kriminalthriller, Agatha Christies *Musefellen*.

Det var en tid da folk flokket seg i teatret for å gispe og grøsse og ha det skrekkelig fint og spennende. Men når så vi sist en skikkelig krimgrøsser på en norsk scene? Har teatret gitt opp og overlatt krimmen til TV og kino?

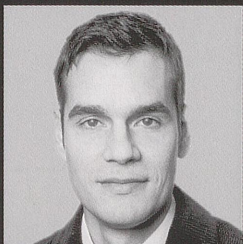
Forhåpentlig ikke, like lite som teatret har gitt opp. Det er en egen fryd å se levende skuespillere, her og nå, fremføre et spill på liv og død. Og trygt på et vis. I teatersalongen er du alliert med mørket.

Nils Nordberg

Håkon Karoliussen; Sam Henderson

Håkon Karoliussen er haugesunder og "ekte '69-modell araber". Han har tidligere vært å se på turné med Rogaland Teater med forestillingen *Tiggerprinsen* våren 2001. Etter teaterskole i Bergen i 1996 har han arbeidet som programleder i TV2, som skuespiller ved Bergen Komedia Teater, Haugesund Teater, Trøndelag Teater, Nordland Teater, samt diverse frigruppe-prosjekter og barneteatergrupper. Utenom dette har han også undervist, skrevet og instruert. Etter å ha vært fast ansatt ved Nordland Teater i nærmere fire år, er han nå frilanser. For, som han sier det selv, "haugesundere er som poteter, de passer til (nesten) alt".

ALLIERT MED MØRKET

av Frederick Knott

oversatt av Frank Lie

Instruktør: Lasse Dehle

Scenograf og kostymedesigner: Helge Hoff Monsen

Maskør: Inger Hermansen

Lysdesigner: Reid Rossnes

Dramaturg: Michael Evans

Musikk: Asle Nilsen, Hector Berlioz

Mike: Per Schaaning

Croker: Even Stormoen

Roat: Ole A. Simensen

Susie Henderson: Jorill Kittang

Sam Henderson: Håkon Karoliussen

Gloria: Benedicte Rønning

Politimann: Arne Knutsen

Inspisient: Håvard Knoph

Rekvisitør: Wenche Solgård, Kari Hillesund

Scenemester: Nils Vold, Terje Skjørestad

Sufflør: Svein Tang Wa

Frisør: Inger Hermansen

Påkleder: Laila Å. Lidsheim, Siw Fossum

Takk til Vestlandske Blindeforbund, avdeling Rogaland.

Kostymer og dekor er produsert ved Rogaland Teaters egne verksteder

Originalens tittel: *Wait until dark* (1966); Forlag: Nordiska Strakosch Teaterforlag.

Program: Michael Evans, Lasse Dehle, Ingjerd Egeberg, Håkon Karoliussen, Espen V. Haraldsen (red.)

Ansvarlig utgiver: Ingjerd Egeberg

Foto: Emile M. E. Ashley; Design: Kerem Floor, Mnemonika/Mepell; Forside: Tor Søreide; Trykk: Dahle.

Premiere på Hovedscenen 14. mars 2002

FOR OUR ENGLISH-SPEAKING FRIENDS

A young blind woman, a doll filled with heroin, and three con men who will stop at nothing to get it back...

Susie Hendrix has recently lost her sight in a car accident. She's coping well, but when she begins to see through the scam and senses the real danger she faces, she levels the playing field in a surprising way - and sets the stage for one of the most dramatic final showdowns ever staged.

TotalFinaElf Exploration Norge AS koordinerer alle TOTAL FINA ELF-gruppens aktiviteter i Norge.

Bildet til denne annonsen er tatt av Emile Ezuka Ashley. Det er hentet fra en serie tolkninger av skulpturen "Together" av Gunn Harbitz.

**KULTURENS
OPPGAVE
ER Å UTFORDRE
BÅDE FORNUFTEN
OG FØLELSENE**

Kultur handler om å forstå seg selv – som menneske og som selskap. TotalFinaElf vil være en kulturoperatør fordi vi er opptatt av å inspirere og utvikle hele individet og ikke bare fagmennesket. Vi vet hvor viktig – og nervepirrende – det er å stå for det man tror på. For kultur og olje har nemlig én ting felles: sannhetens øyeblikk.

Før jubelen bryter løs, vet ingen om man har truffet; enten det er publikum eller petroleum.

TOTAL FINA ELF

TotalFinaElf Exploration Norge AS

www.totalfinaelf.no

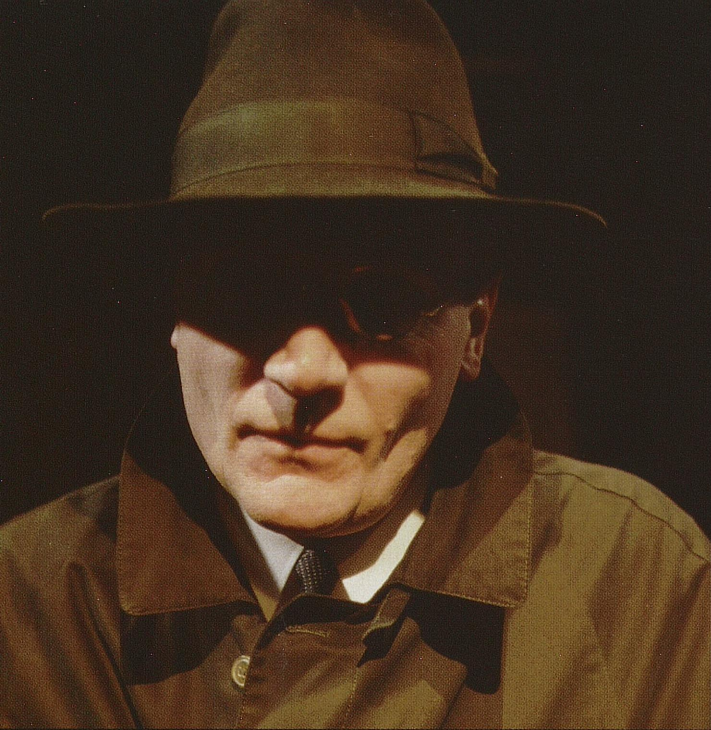

VELKOMMEN

Hva gjør vi de gangene en nær venn eller slektning forteller oss de mest hårreisende historier om åndelige fenomener vi ikke kan forklare? Jeg opplevde noe slikt sist jul og er fortsatt ikke ferdig med det. Skal vi tro disse menneskene, eller skal vi stemple dem som gale for vår egen helsebots skyld? Noen historier må bli fortalt, fordi de er av en slik karakter at de som bærer på dem blir gale hvis de ikke får fortalt dem. *Damen i sort* er en slik historie.

La engelsk fortellertradisjon og ekvilibristisk skuespillerkunst ta dere med til et lite hyggelig sted på Englands østkyst, og godta at det finnes mer mellom himmel og jord enn man kanskje tror. Jeg sier som Shakespeare: Det er mer i himmelen og på jorden, Horatio, enn det er drømt om i filosofien din.

God fornøyelse!

KVELDENS FORFATTERE, SUSAN HILL OG STEPHEN MALLATRATT

Fra Susan Hills roman...til Stephen Mallatratts skuespill

Damen i sort så dagens lys som en roman, skrevet av briten Susan Hill i 1983. Noen få år senere fikk teatermannen Stephen Mallatratt ideen om å bearbeide den for scenen. Om romanen ble en pen liten bestselger på 1980-tallet, har sceneversjonen vært en hit av de sjeldne: Oppsetningen har gått uavbrutt på Londons Fortune Theatre siden premieren der i 1988, og stykket er blitt satt opp mange, mange ganger i USA og Europa. Vår oppsetning er den tredje i Norge, og såvidt vi vet den femtende i Norden.

Susan Hill har forklart i diverse avisintervjuer og artikler hvorfor og hvordan hun kom til å skrive en spøkelseshistorie.

"Jeg skrev romanen nesten som en øvelse. Jeg elsker nemlig de klassiske engelske spøkelseshistoriene - grøsserne - særlig de fra viktariatiden. Et gjennomgående sjangertrekk er at forfatteren får fram en særegen atmosfære. Jeg hadde lyst til å se om jeg kunne ta de vanlige ingrediensene i de klassiske spøkelseshistoriene og bearbeide dem på nytt. (...)

Grøssersjangeren avhenger av en sterk stedsfølelse. Leseren må få en klar fornemmelse av stedet, stemningen, årstiden og været. Derfor har så mange forfattere innen sjangeren brukt gamle, fraflyttede hus, slott, klostre og folketomme kirkegårder, gater og smug. Viktariatidens verste forfattere dynget på med disse elementene uten blygsel for å skape utvendige effekter, men de virkelig gode forfatterne gjorde skjønnsomme utvalg".

Om stedet Hill valgte å la fortellingen foregå på, sier hun: "Det er en bestemt type engelsk landskap som jeg kjenner godt og har en forkjærlighet for, et landskap som har en egen atmosfære som både er vakker og truende. Det er myrområdene i Essex, Suffolk eller Norfolk - nesten hvor som helst langs (den engelske) østkysten, eller kanskje rundt om Holy Island i Northumberland.... Det er nemlig veldig få steder mer spøkelsesaktige enn kystmyrene når tåken stiger". Ut av disse tradisjonelle ingrediensene, sier Hill at "fortellingen nesten skrev seg selv".

Susan Hill ser viktige forskjeller mellom "ghost stories", altså grøssere, og den mer moderne sjangeren "horror stories", som særlig filmmediet har kastet seg hemningsløst over. Mens grøsserne dreier som om en eller noen få mulige spøkelseser, er de moderne horrorfortellingene proppfulle med "vampyrer, monstre, varulver og ymse uhyrer dekket med slim", som hun sier. Handlingen blir deretter: "Grufulle og skremmende hendelser dynges oppå hverandre; blodet flyter overalt, sår gaper åpent mot oss, hjerter blir spiddet med stokker".

Noen har hevdet at grunnen til denne økningen i ytre effekter er at lesere eller tilskuere er blitt mer sofistikerte, de lar seg ikke skremme så lett som de gjorde i viktariatiden. Dette tilbakeviser Hill: Etter hvert som hendelsene blir mer og mer groteske, får vi en økende følelse av uvirkelighet, og dermed ufarlighet. "Vi vet at uhyrer og romvesener ikke finnes, så til slutt lar vi oss ikke vippe av pinnen av dem". Horror-sjangeren blir ikke skremmende, men heller overfladisk bekreftende. Vi vet så inderlig godt at verden ikke er slik.

Det er annerledes med de tradisjonelle grøssere. Her skal forfatteren bare få oss til å tro på én enslig gjenganger - eller muligheten for at en slik kan finnes. "Men jeg mener også at spøkelseshistorier bør ha en hensikt utover det å skremme litt. (...) *Damen i sort* har også et moralsk poeng - men det kom til underveis, mens jeg skrev".

"De fleste som jeg snakket med om det, inkludert Susan Hill, mente ideen om å lage en sceneversjon av *Damen i sort* var helt på jordet", sier Stephen Mallatratt, teatermannen som skjøt gullfuglen. "Men jeg jobbet den gang ved Stephen Joseph-teatret i Scarborough, og vi trengte en juleforestilling. Jeg tenkte: en skikkelig, gammel-dags grøsser ville passe bra".

Mallatratt søkte om og fikk rettighetene til å lage en scenisk bearbeidelse. "Jeg leste en mengde grøsserklasikere omtrent samtidig som jeg leste *Damen i sort*. Jeg mente bestemt at Susans var den desidert beste av dem, og det mener jeg fortsatt. Den forteller en fantastisk historie og gjør det med et bankende hjerte. Det er bokas største styrke: leseren opparbeider sympati for kvinnen. Man skjønner hvorfor hun ble gal og hvorfor hun ikke kunne forlate denne jorden på den vanlige måten. På en litt skrudd måte, forteller *Damen i sort* en svært menneskelig historie".

Men romanen var ikke noen opplagt kandidat for dramatisering, og Susan Hills første reaksjon var forbauselse: "Jeg kunne ikke begripe hvordan man kunne få til alt dette på en scene. På et filmlerret, ja, men ikke på en teaterscene. Huset? Hestevognen? På en scene? Men jeg tenkte altfor bokstavelig. Jeg hadde glemt teatrets særegne kraft. Så snart jeg leste Stephens bearbeidelse, skjønte jeg at den kunne fungere utmerket".

Nøkkelen i Mallatratts bearbeidelse er å legge handlingen til et tomt teater, der en profesjonell skuespiller gir timer til en mann som har en vond historie å fortelle. Dette grepet løste de fleste praktiske problemer. Om hvordan Mallatratt fikk denne ideen, sier han: "Utfordringen var at vi hadde kun et veldig lite budsjett for juleoppsetningen. Jeg lurte på hvordan vi kunne få to skuespillere til å spille så mange roller uten at det virket kunstig. Da kom jeg på at vi kunne være åpne om dette: vi kunne la våre skuespillere være nettopp skuespillere i utgangspunktet". Slik fikk bearbeidelsen en ekstra dimensjon: i teaterversjonen blir *Damen i sort* en hyllest til teaterkunsten og en fortelling om det å fortelle.

M. E.

KVELDENS INSTRUKTØR

Simon Lay

Kjære publikum.

Historien om hvordan jeg kom til å sette opp *Damen i sort* ved Rogaland Teater er minst like merkelig som handlingen i stykket.

Det hele begynte med at min kone, Kristin Zachariassen, og Ingjerd Egeberg møttes på et teaterkurs i 1999. Kurset fant sted i et avsidesliggende område i Danmark og i en gammel bygning som etter sigende var ganske stor - mye større enn antall kursdeltakere skulle tilsi, med lange, endeløse korridorer og brede, stilfulle trapper. Selv om kursfolkene var hyggelige, kjente Kristin en merkelig uro der hun spaserte omkring i bygningen eller gikk inn på rommet sitt. Det var, sa hun, som om det gikk folk i de tomme korridorene og i trappene - folk hun ikke kunne se, men fornemmet, når de gikk forbi.

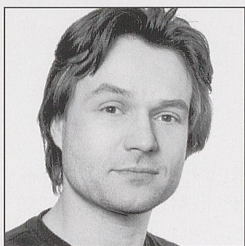
En sen kveldstime, da Kristin og Ingjerd pratet alene med kurslederen, kom Kristin inn på den urofølelse hun hadde. Lederen forlot stuen et øyeblikk og kom tilbake med en eske. I esken var det en mengde fotografier av nonner, leger og kvinner - kvinner som ble geleidet igjennom korridorene eller oppover trappene, eller ble ført inn på rommene. Kvinnene var kledd i hvite sykehuskjortler. Fotografiene var tatt på et psykiatrisk sykehus, et kvinneasyl, og så du nøye på disse merkelige bildene, kunne du se apparisjoner - spøkelser - som både var til stede og ikke til stede samtidig. Tilfeldige lysstreif? En feil i fremkalling? Kanskje! Men bildene var nok til at Kristin og Ingjerd bestemte seg for å dele rom den natten - og dele gamle spøkelseshistorier også. Det var den natten Kristin kom til å anbefale skuespillet *Damen i sort* til sin teatersjef-romkamerat.

Damen i sort er simpelthen den beste spøkelseshistorie jeg noensinne har lest - og tro meg når jeg sier at har jeg lest ganske mange i forbindelse med oppsetningen. Grøsseren er en belastet sjanger, full som den er av dårlige historier, oppstyltede replikker og mildest talt utrolige situasjoner. Roald Dahl hadde engang i oppdrag å finne 24 grøssernoveller som egnet seg for en amerikansk tv-serie. Han måtte lese igjennom nesten 800 bare for å finne de 24. Grøssersjangeren er åpenbart vanskelig å beherske.

Det er lett å overse kraften som ligger i en historie som *Damen i sort*. Mitt første møte med stykket var da noen venner dro meg med på London-oppsetningen. Jeg protesterte: skal jeg gå i teater, vil jeg helst ha noe mer enn en spøkelseshistorie! Men innen forestillingen var slutt, hadde jeg skiftet mening. Stykket hadde behandlet følelser av tragisk tap og hevner og vist hvordan de kan etse seg inn i sjela. Det sier: hvis du ikke bearbejder tragiske hendelser, kommer du til å måtte bære på dem resten av livet, og kanskje etter dette livet også. Stykket lar også to skuespillere vende tilbake til fortellerkunsten, en utdøende kunst i vår tv-fikserte kultur.

Jeg håper du liker stykket like mye som jeg gjør. Dersom du betviler spøkelsenes eksistens, da kan jeg bare anbefale at du tilbringer en høstkveld eller to i et gammelt hus eller en hytte, sammen med en god grøssernovelle og med sprakende ild på peisen. Hør hvordan gulv og vegger knirker, hvordan huset stønner og puster - og la fantasien ta overhånd. Ja, om du våger, da.

Simon Lay

Simon Lay, instruktør

Simon Lay er engelsk og bor i Oslo med sin norske samboer og tre barn. Han er opprinnelig skuespiller, uteksaminert ved East 15 Acting School i London i 1989. Etter endt utdanning var han blant annet engasjert ved noen av Englands mest populære regionteatre, som Liverpool Playhouse og Sheffield Crucible. I tillegg har han turnert i Frankrike og Italia før han slo seg ned i Norge i 1994. Her har han blant annet medvirket i Nils Gaups spillefilm *Tashunga*, samt flere fjernsynsproduksjoner.

Hans erfaring som regissør har han først og fremst hentet fra den frie teatergruppen TESTO (The English Speaking Theatre, Oslo), som han startet sammen med sin samboer i 1996. Gruppen har produsert flere suksessfulle forestillinger, de aller fleste med Lay som regissør. TESTOs første produksjon var nettopp *Damen i Sort* eller *The Woman in Black*, som ble satt opp på Victoria Teater i Oslo for seks år siden. Det er med stort engasjement at Simon Lay igjen går igang med denne gripende fortellingen.

Bård Thorbjørnsen, scenograf

Bård Thorbjørnsen er utdannet ved Statens Kunst og Håndverksskole i Oslo. Han har tidligere vært scenograf på Det Norske Teatrets oppsetning av Biljana Srbijanovics *Beogradtrilogien* (2001) og Trøndelag Teaters oppsetning av Bertholt Brechts *Mor Courage* (2001). Thorbjørnsens neste oppgave blir som scenograf for Riksteatrets Sigrid Undset-prosjekt.

FOR OUR ENGLISH-SPEAKING FRIENDS:

The Woman in Black is a Victorian spine-tingler, complete with creaky doors, foggy marshes, voracious quicksand and a nearly inaccessible haunted house.

Some years ago Mr Kipps, a young solicitor, was sent to the English hinterland to straighten out the affairs of an old woman who had passed away. There he is confronted with the tale of a mysterious Woman in Black, who when seen presages a terrible calamity. Whilst carrying out his duties, the young solicitor sees the Woman in Black and falls victim to her ghastly spell.

At the opening of the play, this young solicitor, now much older, hires an actor to help him exorcise this ghostly demon from his life by helping him tell his tale in a theatre. Cocky, and a bit skeptical, the young actor embarks on the venture, only to himself be caught up in the terrible tale of *The Woman in Black*.

DAMEN I SORT

av Stephen Mallatratt

etter en roman av Susan Hill

oversatt av Finn Schau og Jill Martin Schau

Instruktør: Simon Lay

Scenograf og kostymedesigner: Bård Thorbjørnsen

Maskør: Inger Hermansen

Lysdesigner: Torill Lund

Dramaturg: Michael Evans

Den unge mannen: Anders Dale

Den eldre mannen: Jan Ø. Wiig

Prestens stemme: Ragnar Holen

Den unge kvinnens stemme: Marika Enstad

Inspisient: Anne Marthe Strand

Rekvisitør: Tove Idland, Tom Bratteli

Scenemester: Nils Vold, Terje Skjørestad

Sufflør: Gudrun Rosnes

Frisør: Inger Hermansen

Påkleder: Laila Å. Lidsheim, Siw Fossum

Kostymer og dekor er produsert ved Rogaland Teaters egne verksteder

Sitatet fra *Hamlet* er oversatt av André Bjerke.

Originalens tittel: *The woman in black* (1988); Forlag: Nordiska Strakosch Teaterforlag

Program: Michael Evans, Simon Lay, Ingjerd Egeberg, Anders Dale, Espen V. Haraldsen (red.)

Ansvarlig utgiver: Ingjerd Egeberg

Foto: Emile M. E. Ashley; Design: Kerem Floor, Mnemonika/Mepell; Trykk: Dahle.

Premiere på Intimscenen 15. mars 2002

DAMEN I SORT
av Stephen Mallatratt
etter en roman av Susan Hill

INTIMSCENEN